

Віктор Ідзьо

**Козацькі
сонети**

Поезії

Львів
“Сполом”
2010

ББК 82.4 УКР 7

I 29

Друга збірка поетичних творів історика-академіка Віктора Ідзя “Козацькі сонети”, як цикл історико-філософських віршів, нещодавно віднайдена в рукописах у власному архіві. Вона приурочена 30-тиліттю науково-педагогічної діяльності автора (1979-2009 рр.) та 50-ти річчю з дня народження (1960-2010 рр.).

Збірка написана автором ще у 1988-1989 роках для власного поетичного задоволення. Тоді автор, дипломований історик, який досліджував українську історію під науковим керівництвом доктора історичних наук, професора Володимира Грабовецького, намагався з'ясувати історію Української козацької держави, зокрема епоху гетьмана Івана Мазепи.

ISBN 978-966-665-

© Ідзьо В.С., 2010

© “СПОЛОМ”, 2010

*300-літній пам'яті
Полтавської битви (1709-2009),
присвячується*

Козацький сонет

Прощай, чужий краю, тебе покидаю,
як лютого ката, що молодість вбив.
Іде вже додому, по тяжкому бою,
козак-українець, що татар розбив.

Вже рідна земля, безконечне роздолля,
квітучі сади зустрічають мене,
всміхається щастя, окрилена воля
вливається в серце козацьке моє.

Надворі так тепло, просторо, весело,
куди гляне око, сади там цвітуть,
в веселих гаях поховалися села,
а в них українці щасливо живуть.

Зажила нанесена татарами рана,
піднялися села з руїн та міста,
земля, що від крові була вже багряна,
тепер зеленіє і знову буя.

Багата і щедра земля України
відкрила народу всі скарби свої,
церкви постають, де чорніли руїни,
співає народ, де гриміли бої.

З далекого краю іду після бою,
неначе на крилах, додому лечу,
спинився спочити на рідному полі
ланів споглядаю красу.

На гірці шумить молода шовковиця,
від груші до схилу гори лягла тінь,
навкруг розляглась золотая пшениця,
а зверху безкрая легка голубиць.

Поглянув навколо: тихо, спокійно –
спочив і знову у путь,
іду і минаю убогії села,
назустріч знайомії люди ідуть.

Хвилюють поля золотої пшениці,
жайворонка пісня над ними дзвенить,
з серпами ідуть говірки молодиці,
і пісня дівоча по полю летить.

Минаю я їх, і поля, і діброви,
човном переплив наш ставок,
вітають мене юнаки чорноброві
і рідний зелений гайок.

Зустріла з сльозами мене стара мати,
сусіди і рідна сестра,
а батько сказав, здоров був, козаче,
засумувала мила твоя...

Козакова долина

В Придністров'ї внизу, серед гір і дібров
лежить козакова долина,
навколо долину дуби облягли –
казкова, неначе легенда.

Стара ця легенда, як світ наш стара,
старі лиш її пам'ятають,
колись вповідали її прадіди,
а нам дідусі розказали.

В прадавні часи, коли рідна земля
на бій з татарвою ставала,
з Січі козаки з курінним на чолі
на західні креси подались.

І їхали довго по рідній землі,
довкола лиш попіл й руїни,
і серце щиміло у козаків
за долю своєї України.

І склали присягу ураз козаки
помститись за горе народне,
за спалені села нещадно й міста,
грабіж, плундрування вселюдне.

За сльози народні, за горе сімей,
за розпач – тривав без зупину, –
за бранців, що вивезла їх татарва
на рабській ринки до Криму.

Полон і неволя чекають усіх
трудящих людей Придністров'я.
Вставайте же, браття, кричать козаки,
до бою за волю з ордою.

І де проходили козацькі полки,
скрізь грізнії гасла лунали:
Вставайте на бій, українці, брати,
наснагу козаки давали.

Ось західні креси, великий Дністер,
широкий, красою обвитий,
сріблястії хвилі, круті береги,
ранковим туманом покритий.

Чарівна, казкова Карпатська земля,
родюча вона й величава,
чарує й милує вона козака,
п'янить його очі цікаві.

Щоб щастя і радість зростали в труді,
прийшов він сюди з-за порогів,
щоб всіх вберегти від навал в боротьбі,
помститись за горе народне.

Казково красиву долину знайшли
між гір над Дністром, над рікою,
лежить вона обіч прадавніх шляхів,
і всі проїзджають сюдою.

Багато чого розповіли б шляхи,
якщо б говорити навчились.
Вони розповіли б, як вчора вели
ясир свій татари до Криму.

Тернисті шляхи пощезають навік
і більше вже бранців не буде.
Як вічні дуби, козаки молоді,
їх враз обступили з усюди.

Не довго в спокою жили козаки,
карпатським медком частувались,
співали пісень про козацькі часи,
в широкім Дністрі викупались.

І враз знову горе у Край наш прийшло,
завмерли Дністер наш і гори.
На битім шляху гул від коней стояв –
то йшли за ясиром татари.

Перед всіх татар веде кримський хан,
він мурзам кричить враз сердито:
Сьогодні у бранці беріть лиш дівчат!
Всіх хлопців арканами вкрито...

Не встиг хан віддати наказ, як у мить
дорогу йому перейшли козаки,
і враз побліднів, почорнів старий хан –
такого дарунку він не чекав.

Казкова долина ураз ожила,
звитягу й хоробрість козакам дала.
За мною, вперед! – гукнув курінний,
і лава за лавою рушила в бій.

В двобою важкім забриніли шаблі,
в сум'ятті почулось іржання коней.
Скрізь залпи лунали з рушниць і гармат.
У двобою долав ординця козак.

Ураз налягли козаки на татар,
готовий до втечі вже сам
кримський хан,
гука перелякано мурзам своїм:
Чого утікаєте, мурзи мої?

Квітує і згадує давні часи,
козацькою кров'ю умита.
Долина, де лицарі горді лягли,
козацькою славою вкрита.

Виходять з могили вночі козаки
і тихо з Дністром розмовляють
про давнії битви в Карпатській землі,
де нині вони спочивають...

І чуйний Дністер в своїх хвилях несе
легенду козацькою славному,
оспівану вітром і шумом дерев
воскреслу думу прадавню...

Козацький спів під Конотопом

Розправлять крила молоді орли –
і залунають співи стоголосі,
то їдуть з бою козаки,
бандура й спів про це голосять.

Пощезне тиранія і Москва,
яка козацьку вольницю душила,
ми вмiло вже її перемогли,
тому час правити весiлля.

Ось перемога в Конотопі, все збулось
і московити в розпачі тiкають,
як бачимо, уже прийшла пора –
свобода у козацькiм вiльнiм краю...

7.II.88 р.

Спомини старого козака

На лаві внук сидів із сивим дідом,
дід файку з добрим тютюном курив.
Із бiлим димом в вирiй вiдлiтали
часи страждань, надiй і боротьби.

Він бачив все, як криця гартувалась,
як встав козак на визвольний свiй бiй,
як сила силу розумом долала,
й козацька слава знову воскресала.

Він бачив кров і сльози нашого народу,
як в сотні гуртувались козаки,
як впевнено ішли вони до бою
за помахом гетьманської руки...

Все це було у молоді роки невпинні,
в роки мого козацького життя...
Розкажи ще раз, послухаю я нині
про давній подвиг діда-козака...

15.11.88 р.

Моє козацьке “Кредо”

Прості мої вірші й, як світ, складні.
Легких метаморфоз у них немає,
без умислу, без зла та для добра.
Думка козацька в них перебігає.

Нема у них ліричності душі,
не ті часи, щоб радісно горлати,
нові думки, ідеї, рими і склади
з новим натхненням хочеться писати...

Бо час летить, він хоче перемін,
та навмання склади і рими поєднати,
у час модернізацій й потрясінь
пора козацтво в Україні відновляти...

Воно повинно стати вільне, як життя,
в козацькому пориві нової України,
я вірю, що така прийде доба
в розвої рідної моєї Батьківщини...

13.08.88 р.

Напад на Січ

Зупинилося небо козацьке і зорі,
над Хортицею зупинилася імла,
й зненацька з місячною хоругвою
на Січ напали турки й татарва.

Не знать числа у них народу,
та козаки на чатах і не сплять.
Вони готуються до бою,
свою твердиню від невірних захищать...

24.02.88 р.

Гетьмани, українські гетьмани!

Гетьмани, українські гетьмани!
Де ваше військо, славні козаки,
де ваша слава вічна й величава!?
Гаптовані жупани й вовняні шапки?

Гетьмани, українські гетьмани!
Де ваші стяги жовто-голубі?
Де булави, клейноди, бубни і литаври,
бунчук, пернач і гострії шаблі?

Гетьмани, українські гетьмани,
де Січ козацька, вольниця свята,
де всенародно обрана на раді
пихата українська старшина?

Гетьмани, українські гетьмани,
де ваші вольності й святі права,
які вам українці дарували
для оберегу й всенародного добра!

Гетьмани, українські гетьмани!
Де Україна вільна і п'янка,
де її велич, і краса, і слава,
і пісня мелодійна й голосна?

28.01.89 р.

Гетьман Іван Мазепа

Похмурий гетьман Україноньку любив,
він чарувавсь її дівочою красою.
Немов серпанком, Батурин оповив,
столицею козацькою новою.

В цей час, неначе буря опівночі,
Карл з шведами в Україну прийшов.
Ураз своїм непереможним кроком
Мазепі й Україні волю дарував.

Ураз все в Україні завололо,
і стоголосо ввело нову добу,
чоло Мазепи просвітліло,
повірів він в українську зорю...

І прийняв він полків вітальні крики!
Вперед в звитягу, й доленьку святу
встає уся козацька сила
на битву за України зорю...

Мазепа всіх у свій палац позвав,
зчинив козацьку раду,
і так на ній упевнено сказав:
Ідемо за Українську державу!

Ви всі, я щиро вам скажу,
боролись за Україну нову,
однак її величну і ясну
найбільше я за всіх люблю.

Як і належить ся герою,
стаю я на смертельний бій
з московською новітньою ордою.
За Україну я пожертвую собою...

Мазепі віддались ми сліпо,
із-за народного добра,
і почали озброюватись вміло –
козацька вольниця враз ожила...

Мазепа з північним героєм,
давав в Україні бій за боєм,
залились кров'ю всі поля,
і Україна воскресла....

Та ось нещастя..., ось Полтава...
Козацька й шведська ганьба...
і Україна, що з Мазепою повсталала,
в московські пута знов лягла...

Гетьман Мазепа, що не стримав
тяжкого вироку удар,
як Україну він покинув,
то душу Богові віддав...

28.08. 89 р.

Я, Войнаровський

Мов мандрівник, сумний
і самотній,
в степах Азії пустій,
із краю в край в сумі глибокім
бродив козак в світі одній.

До люду – холод і ненависть,
невпинно душу гнів терзав...
Я, Войнаровський, що у славі
рідну Україну будував...

Не забув України і козаків,
як вольниця в степах гула,
як України давню славу
і велич Мазепа підіймав.

Я ніби в памороці, в сні,
моя надія не згасала,
і вкотре бачиться мені,
як у вогні горить Полтава.

Злетіли мрії мої в сні,
канули в вічність небувалу,
коли вставали козаки
за Україну під Полтаву.

У цім бажанні бачив я
кінець стражданням України,
Мазепа, дядько мій сповна,
зробив багато для Вітчизни.

Я бив відважно ворогів
і вірив, що багряно
сіятиме доба з ім'ям моїм –
і з ім'ям нового гетьмана.

Мазема так сказав мені:
Старий я, небоже мій юний,
з тобою я в'яжу вузли
Вкраїни подвигу й фортуни.

Ти новий гетьман на зорі,
що ж, послужи ти Україні,
сьогодні в тяжкій боротьбі
мої сповни усі надії.

...В краю снігів і завірюх,
на березі широкім Лени
чорніє тьмяно ряд домів
і юрт, в яких живу я нині...

Довкруг сосновий частокіл
піднявся із снігів глибоких.
Дивлюсь в верхи і в голубінь,
як сніг спада з дерев високих.

Здаля шумить дрімучий бір,
білють сніжні рівнини
і тягнуться вершини гір,
великі чорні долини.

Завжди жорстока і німа
країв сумних природа,
реве і сердиться ріка,
вирує часто непогода.

Ніхто в краю німому,
краю всіх каторжників й тюрем,
не відчував, як я тужу
за Україною і морем...

Згадаю вольницю свою,
і враз нудьга на мить відійде,
безмовне небо у цю мить
над Україною пролине...

Так памороки відлетять,
згадаю в думках я Полтаву,
як гарцював я на коні,
гартуючи козацьку славу...

Тоді й зима умить пройшла,
якут й янгур рідними стали,
немав я вдома в боротьбі
з Мазепою на полі слави...

Та враз пощезли думи всі
в тумані, в мороці, в поранні,
я йду по березі ріки
сумний, і думи безпорадні...

Враз зір до заходу підняв,
і руки, що від шаблі мозоляві...
О краю рідний, Українонько моя!
Мені вас більше не обняти...

Сказав, пішов по косогорі,
по вузькім берегу ріки,
козак, кремезний та високий,
поселений тут навіки...

Засланець я, й ніхто не знає,
за що караюсь в цім краю.
За волю рідного народу,
за Україну молоду...

Усюди тундра, степ, олені,
ліси сибірські, вікові.
Сюди не долітають нині
козацькі славнії пісні...

Давно в краю засланцем я,
про себе чутки різні знаю,
що буцімто в двобою я
Петра-царя перемагаю...

За те, що став я на двобій,
навічно тут в тайзі конаю,
за Україну і народ
я, Войнаровський, вболіваю...

В краю холоднім і німім,
де дикі звичаї щоденні,
живу і згадую бої,
козацькі подвиги буденні.

В годину люту хуртовин
я Україну воскресаю
в думках сибірських, щохвилини,
для неї волі я бажаю.

За долю, честь та Україну
я став до бою би сто раз,
я нині тут на Лені гину
і воскресаю раз у раз.

Воскресли думи, і давнину
накрили вічні сніги...
Так, за соборну Україну
повстали вільні козаки...

Так, я з Мазепою боровся,
щоб вийти з мороку й пітьми,
щоб захистити від розбою
вільнії села і степи...

Ну що ж, програв царату битву,
сьогодні я в краю снігів,
якщо б не став з Петром до бою,
то всі загинули б в імлі...

Один на чужині далекій
живу в незнаній глушині,
у думках весь, в піснях, столикий,
гартую жар я у собі...

Хвилиною рідне почуття,
воно і гріє мені душу,
посеред тундри нині я,
для Батьківщини жити мушу...

Гірка ж бо доленька моя,
в Сибірі голову я сушу
і проклинаю я царя,
його імперію і муштру.

У своїм рідному Краю
я став на бій з лихим тираном,
який навів на нас орду
і захотів в нас стати паном...

В душі війна і хвилювання,
і сподівання вічних мрій...
А Україна воскресала
з Мазепою, і з безнадій...

А вороги хижі й лукаві
над Україною лягли,
для битви з звірем, супостатом
всі ополчились козаки...

Все дихало у нас любов'ю
до волі й рідної землі,
все гартувалось у двобою,
й серця гарячі, молоді...

Як хмари, що є після грому,
як блискавка, що б'є здаля,
на нашу землю, Україну,
злетілось дике вороння...

Я рвавсь до бою за Україну,
все я віддав їй в боротьбі,
ізранений, на полі битви
лежав залитий у крові...

Тоді, коли в бою невпиннім,
коли не бачив я пільми,
мене як бранця полонили
жорстокі нелюди, кати...

Так опинився я в Сибірі,
посеред гір, лісів і скель,
в снігу, де тундри голубії,
серед якутів й їх осель.

У першу ніч лежу й сумую,
увесь в жалобі, ой біда,
я взнав, що в тяжкому двобою
впала Українонька моя...

Впала на руки супостата,
ката, антихриста Петра,
така прекрасна та багата,
як та перлина золота....

Вона уквітчана й багата.
І їй бажали ми добра...
Її леліяла й плекала
козацька вільная душа...

Скажу, Україноньку мою
я як життя своє люблю,
тому в годинижку важку
я бій дав нелюду-царю...

Я жив для слави й України,
за що в Сибірі і сиджу,
серед лісів, снігів, забутий
я з чесним іменем умру...

9.11.89 р.

Зміст

Козацький сонет	3
Козакова долина	5
Козацький спів під Конотопом	11
Спомини старого козака	12
Моє козацьке “Кредо”	13
Напад на Січ	14
Гетьмани, українські гетьмани!	15
Гетьман Іван Мазепа	16
Я, Войнаровський	18

Літературно-художнє видання

І Д З Ї О
Віктор Святославович

Козацькі сонети
Поезії

Редактор: Галина КАПІНІС
Комп'ютерне верстання: Орест Юрчишин
Відповідальний за випуск: Олег ДУК

Підписано до друку 12.12.09.
Формат 60x84/32. Папір офсетний.
Друк офсетний. Ум. друк. арк. 0,93. Зам. № 172/05-11

Видавництво “СПОЛОМ”
79008 Україна, м. Львів, вул. Краківська, 9
Тел./факс: (380-32) 297-55-47. E-mail: spolom@mail.lviv.ua
Свідоцтво держреєстру: серія ДК, № 2038 від 02.02.2005 р.

Ідзьо В. С.

I 29 Козацькі сонети: поезії. – Львів : “СПОЛОМ”,
2010. – 32 с.

ISBN 978-966-665-

*Збірка “Козацькі сонети” – спроба з’ясувати
історію Української козацької держави, зокрема
епoxy гетьмана Івана Мазепи.*

Для широкого кола читачів.

ББК 84.4 (УКР 7)